

โลกที่พังทลาย

บันทึกท โกรวิทจต

ผมเข้ามาเป็นนักศึกษามานุษยวิทยาธรรมศาสตร์ปี 2545 ในช่วงเวลาที่ อาจารย์ ในสาขาเรียนต่อกันหลายๆ คน ในความจริงแล้วหากผมเรียนปริญญาโทเร็วกว่านี้ คงเรียนตามเพื่อนๆ รุ่นใกล้กัน เช่น สาขาประวัติศาสตร์ อย่างเดียวกับกับทวีศักดิ์ เผือกสม

ผมได้รับคำถามจากเพื่อนร่วมรุ่นคนหนึ่งคือ สิรินาฏ ศิริสุนทร ว่าในฐานะที่เป็นเพื่อนกันมานาน ทำกิจกรรมทางสังคมมาด้วยกัน ถึงแม้จะแตกต่างกันอาชีพ ช่วยหาคำอธิบายให้เขาที่ว่าหากเขาจะเรียนต่อปริญญาโทในวันนี้ควรเรียนสาขาอะไร เราสองคนทบทวนกันว่า ในช่วงเราเรียนปริญญาตรี สาขาที่โดดเด่นมากคือสาขาวิชาประวัติศาสตร์ ชื่อ อ.นิธิ ลอยมา พวกเราเคยตามอ่านงานของอาจารย์กันหลายเล่มเลย พูดแล้ววาวแน่ๆ เล่มโตมากคือ *พระเจ้าตาก ปากไก่และใบเรือ* เป็นต้น จนถึงงานเขียนเชิงสารคดีที่ทยอยออกมาให้อ่านกัน ซึ่งในวันนั้นขณะใคร่ครวญ กระแสทางสังคมที่โดดเด่นมากเป็นพิเศษคือสาขาวิชามานุษยวิทยา เราพูดถึงงานสัมมนาประจำปี ผมจำไม่ได้ว่าปีนั้นผ่านการจัดไปกี่ครั้งแล้ว สำหรับเราสองคนหากคิดจะเรียนสาขามานุษยวิทยา คงเป็นธรรมศาสตร์ เพราะจะต้องทำงานที่กรุงเทพฯ ทำงานไปเรียนไป

ใครในมานุษยวิทยาธรรมศาสตร์ ชื่อ อ.ปรีดตา ลอยมาท่านแรก ทำไม่ถึงเป็นอาจารย์ คงเพราะช่วงเวลานั้นเคยติดสอยห้อยตามทางความคิดจากรุ่นพี่นักประวัติศาสตร์ที่แก่เห่อ (อันนี้ยืนยัน) อ.ปรีดตามาก พาเดินไปดูห้องพักอาจารย์ที่ตั้ง

“...ไม่กี่วันเขานัดผมเจอก็ไปประชุมนัย และมอบใบสมัครให้ผม
ด้วยหนึ่งชุด แล้วก็บังคับให้ผมส่งใบสมัครเรียนที่เดียวกัน
โดยบอกว่า ‘กูว่ามึงอยากเรียนที่นี้มากกว่ากูอีก มึงต้อง
เรียนเป็นเพื่อนกู’ เราทั้งสองคนก็เลยได้สอบและเข้าเรียน
จนจบไปด้วยกัน...”

คณะตึกสังคมเดิม ว่ามีผ้าขาวคลุมหนังสือในห้องบนโต๊ะทำงาน อาจารย์มีความรู้
กว้างขวาง เป็นผู้หญิงเก่งมาก และอีกสารพัดที่นักเรียนประวัติศาสตร์บรรยายชื่นชม
นักมานุษยวิทยาหญิง นักเรียนอังกฤษ อันนี้แวบแรกของความคิด

ใครอีก อ.ธีรยุทธ บุญมี ช่วงการเคลื่อนไหวทางการเมืองต่อต้าน การรัฐประหาร
รสช. ผม เพื่อน และรุ่นพี่ (ปริญญา เทวานฤมิตรกุล) โดยการแนะนำของพี่แ้ว
แห่ง YT ได้นัดพบ อ.ธีรยุทธ แลกเปลี่ยนสถานการณ์ทางการเมือง นั้นเป็นครั้งแรก
ที่ได้สัมผัส “อาจารย์ธี” แบบใกล้ชิด ผมคิด...ในเวลาที่แตกต่างกันถึง 8 ปี ว่า
อาจารย์แแกเป็นคนคิดซับซ้อนมากนะ แต่ลักษณะของอาจารย์ธีที่เป็นนักมานุษยวิทยา
อย่างไรนั้นคิดไม่ออก รู้สึกว่าแแกเป็นคนครุ่นคิด จากทฤษฎีสู่การนำมาจับปรากฏการณ์
ทางการเมือง หนังสือในเวลานั้นก็มีให้อ่านหลายเล่มแล้ว เราก็อ่านกันไปแล้ว

จำได้ว่า ตอนอยู่ชั้นปี 1 จำเป็นต้องเดินทางไปร่วมการประชุมชาวบ้านที่
อ.สนามชัยเขต ประท้วงเรื่องการทำร้ายร่างกายของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ชับไล่ชาวบ้าน
ออกจากที่ดินทำกินในเขตป่าสงวน ผมไม่เคยไป Mob ต่างจังหวัดเลย สมัยเรียนมัธยม
อำนวยการศิลป์ เราเห็นการประชุมแค่ที่ธรรมศาสตร์ เอาเข้าจริง ๆ มันก็แค่การรณรงค์
ธรรมดามากกว่า ผมได้คู่มือบทความของอาจารย์ธีไปหนึ่งชิ้น ว่าด้วยการชุมนุม จนใจ
จำไม่ได้ว่าชื่อบทความนั้นคืออะไร เคยตามแแกในห้องเรียน แแกเองก็จำไม่ได้ว่าเขียนไว้
เมื่อไหร่ ฉบับที่ผมถือไป เป็นฉบับที่พิมพ์กันเองโดยรุ่นพี่ ฟอนต์เวิร์ดจุฬา ปริ้นต์แล้ว
ถ่ายเอกสารอ่านกัน ระหว่างที่ชาวบ้านกำลังชุมนุมและกำลังเผชิญหน้ากับตำรวจที่
โรงพัก หลายคนตะโกนร้องให้ปล่อยผู้นำนับสิบคน มีการจุดคบไฟ เตรียมน้ำมันเผา
โรงพัก โดยไม่รู้ตัว ผมยืนอยู่ระหว่างกลางของผู้ชุมนุมและตำรวจที่มีอาวุธปืนยาวนับ

สิบคน ได้ยินเสียงขึ้นรั้งปืน แซกๆๆๆๆๆๆๆ ไม่รู้ว่่าก็กระบอก พลันความคิด จากบทความอาจารย์เข้ามาในหัว การชุมนุมสิ่งทีุ่สำคัญที่สุดคือสัญลักษณ์ที่จะทำใ้ ผู้ชุมนุมสามารถรวมตัวเป็นกลุ่มเป็นก้อนได้โดยไม่เกิดความปั่นป่วน และสัญลักษณ์ มีหลายอย่าง ฯลฯ ผมคิดต่อไปว่า การชุมนุมนี้สัญลักษณ์คืออะไรวะ จิบหายแล้ว “ผู้นำสิบกว่าคนที่ถูกเอามือโพล่หลังใส่กุญแจมือ ยืนเรียงกันหน้าโรงพัก บางคนหัวแตก บาดเจ็บ บางคนเป็นผู้หญิง พี่ริน หญิงผู้นำนักต่อสู้ ยืนมองมายังผู้ชุมนุม”

ผมว่า ไม่ได้แล้ว ถ้าสัญลักษณ์ของชาวบ้านในเวลานั้นนั้นถูกจงจำ อารมณ์ คุกรุ่นรุนแรงก็น่าจะเกิด ผมต้องสร้างสัญลักษณ์ใหม่ ผมไม่ยอมให้มีการบาดเจ็บ ล้มตาย และตอนนั้น ผมเป็นนักศึกษาคณะเดียวในเหตุการณ์เผชิญหน้า ยืนอยู่ตรงกลาง ระหว่างชาวบ้านกับป็นตำรวจ ผมตายด้วยแน่ๆ คิดขึ้นได้ว่าเสียงลำโพงติดรถหาย ไปไหน แล้วก็เห็นพี่ที่เป็นโฆษก แทนที่จะถือไมโครโฟน แต่แกถือคอปไฟแล้ว ผมวิ่งไปหา แกทันที บอกกับแกประมาณว่า พี่ๆ การชุมนุมจะต้องมีคนพูดนำเสียงดังๆ พี่ไปพูดเถอะ แกคงนึกขึ้นได้ ก็กลับไปหาไมโครโฟน พูดปลุกเร้าเล็กน้อย ผมสบช่อง บอกต่อว่า “พี่ๆ หิวข้าวแล้ว เรียกชาวบ้านมารวมตัวทางนี้เถอะ โชคดีที่แกเชื่อผม” ในที่สุด ไม่นาน วงข้าวเหนียว ต่ำส้ม ก็ถูกลำเลียง ... ผมรอดตายไปด้วย

คนต่อมา คือ อ.ยศ อ.อาพันธ์ ซึ่งต่างก็ย้ายไปเชียงใหม่แล้ว แต่นั่นก็ไม่ได้เป็น ปัญหา

สิ่งทีุ่สำคัญที่เราคุยกันก็คือ ความสนใจประเด็นชาวบ้าน วัฒนธรรม ชุมชน ถูกพูดถึงกันมาก จากการคิดและขยายงานโดย NGOs และนักวิชาการ ทั้งระดับประเทศ และต่อเครือข่ายต่างประเทศ เราคิดว่ามานุษยวิทยามีความรู้ด้านนี้มากที่สุด ผมแนะนำ เพื่อนไปว่า เขาน่าจะมาเรียนที่นี้ ไม่กั้วันเขานัดผมเจอที่ไปรษณีย์ และมอบใบสมัครให้ ผมด้วยหนึ่งชุด แล้วก็บังคับให้ผมส่งใบสมัครเรียนที่มานุษยวิทยาธรรมศาสตร์ที่เดียวกัน โดยบอกว่า “กว่ามีงอยากเรียนที่นี้มากกว่ากูอีก มึงต้องเรียนเป็นเพื่อนกู” เราทั้งสองคน ก็เลยได้สอบและเข้าเรียนจนจบไปด้วยกัน

ความรู้จักต่อสาขาวิชานั้นระทอนกระแท่นมาก จนในวันนั้น หลังสมัครศึกษา เสร็จ เราเดินทางไปที่คณะนั้นแหละ ไซ้เลย นักมานุษยวิทยาอาชีพ ผู้ทำงานธุรการเป็น งานภาคสนาม พี่วิชัย แสงดาวฉาย พุดรดแต่ยวบเป็นชั่วโมงแนะนำสาขาวิชา ถมหนังสือมาให้อ่านอีกหลายเล่ม บางเล่มควักเงินซื้อเดี๋ยวนั้น คนใน บางเล่มต้องถ่าย เอกสาร จำข้อสอบชุดหนึ่งได้ คือ Chris Chilling, Daniel Miller อะไรเทือกนี้ จิบหาย อ่านยากจริงๆ ภาษาอังกฤษระทอนกระแท่น สอบเข้ามาเรียนจนได้ ลายมือสุดแสน

ห่วย (ผมกราบๆๆๆ) จริงๆ ครับสำหรับอาจารย์ผู้ตรวจข้อสอบฉบับลายมือของผม ซึ่งไม่ทราบว่าคุณครูท่านใด ที่เมตตาพยายามอ่านข้อสอบผมจนหมด ผมขอโทษมา ณ ที่นี้ด้วย)

และแล้วก็มาสอบสัมภาษณ์ เพิ่งเจอการสอบสัมภาษณ์จริงๆ ครั้งแรกในชีวิต... พี่วิชัย เช่นเดิม ปลอดภัยก่อนเข้าห้องว่า ถ้าสอบเกิน 30 นาที คุณได้เข้าเรียนแน่ๆ ผมสอบในห้องประมาณ เกือบ 40 นาที ถูกดันไปดันมาจาก อ.พรชัย และเหมือนมีแม่พระมาโปรดเป็นช่วงๆ แหม อ.ปรีดดา ช่างถามในสิ่งที่ผมอยากพูดมากๆ แล้ว อ.พรชัยก็เอาอีกแล้ว ขวางผมอีก สลับเช่นนี้จนผมลืมเวลาที่พี่วิชัยบอกไว้ พอออกมาจากห้อง พี่วิชัยเช่นเคย บอกผมว่า คุณน่าจะสอบผ่าน! เพื่อนผม สิรินาฏ คิวต่อไป 30 นาที ออกมาแบบน้ำตาปรึ้มๆ ภู แม่ธิดาแตกเรื่องนิยายกำลังภายใน อ.พรชัยพากูมา เรื่องนี้ยังงี้ก็ไม่ว่า ไม่น่าเลย พอรู้ตัว ภูพาไปนอกเรื่องนาน ก็กอดขอบโต๊ะ ขอร้องงี้ๆ ให้หนูเรียนเถอะคะ หนูอยากเรียนมาก ฮาฮา มาก ผลสอบผ่านทั้งคู่

ชีวิตในช่วงการศึกษาเหมือนเปลี่ยนโลกของผมทั้งหมด โลกเก่าพังทลายลง ลากออกจากงานภายใต้สัญญากับผู้ที่มีพระคุณ พี่ไซโรดา ซาลาลา (ผู้สนับสนุนเงิน ลงทะเบียนทั้งหมดในเทอมแรกที่ผมไม่มีปัญหาหามาได้จากที่ไหนในเวลานั้น) ว่าจะกลับไปทำงานเพื่อข้างต่อเมื่อเรียนจบ และผมก็ไม่รักษาสัญญา กลายมาเป็นอาจารย์สอนหนังสือที่ ม.อ. ปัตตานี จนถึงวันนี้